

HelseDirektoratet

Norges satsninger innom eldreomsorgen till personer med samisk bakgrund

Anna Kuoljok prosjektleder

Helsedirektoratets plass i forvaltningen

Helsedirektoratets roller

Helsedirektoratet utfører sitt oppdrag med utgangspunkt i rollene som

- Fagorgan
- Regelverksforvalter
- Iverksetter av politikk på helse- og omsorgsområdet

Norge har to 3-årige satsninger innen eldreomsorgen for den samiske befolkningen

- 3-årig demensprogram for personer med samisk bakgrunn
- Nasjonalt utviklingssenter for sykehjemstjenester til den samiske befolkningen
  - tidligere Undervisningssykehjem (USH) i Karasjok

3-årig demensprogram for personer med samisk bakgrunn

Visjon: ”*Kultursensitiv personsentrert demensomsorg – en trygg samisk alderdom*”

Følger demensplanens satsningsområder:

- Kompetanseutvikling
  - utredning og diagnostisering av demens, samisk kulturkompetanse, miljøbehandling
- Dag- og aktivitetstilbud
- Tilrettelagte botilbud

Nasjonalt utviklingscenter for sykehjemstjenester til den samiske befolkningen

Visjon: ”*Utvikling gjennom kunnskap*”

Satsningsområder:

To hovedoppgaver:

1. Følge den nasjonale strategien
2. Beskrive tilrettelagte tjenester til den samiske pasienten
  - Kost/ernæring, smertelindring, forståelse av sykdom og helse, terminalpleie, tradisjonell samisk behandling, slektsforhold, tillitskapende arbeid

Organisering

- Prosjektperiode 2010 – 2013
- Felles:
  - styringsråd
  - ressursgruppe
  - Nettverksmøter
- Hvert prosjekt er ansvarlig for rapportering på mål og resultater
- Prosjektleder
  - 3-årig demensprogram er ansatt i *Helsedirektoratet*
  - Nasjonalt USH for den samiske befolkningen er ansatt i *Karasjok kommune*

Målgruppe

- Personer som får demens og som har samisk identitet og deres pårørende
- Ansatte i helse- og omsorgstjenesten
- Ledere og beslutningstakere i kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk

Mål for Nasjonalt utviklingscenter for den samiske befolkningen (Nasjonalt samisk USH)

- Hovedmål: Nasjonalt utviklingscenter for sykehjemstjenester til den samiske befolkningen er pådriver og bidrar til kunnskaps- og kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene til samiske brukere/pasienter og deres pårørende.

Delmål

- Nasjonalt samisk USH skal være pådriver for:
  - **Fag- og tjenesteutvikling innen samiske helse- og omsorgstjenester lokalt og nasjonalt innen definerte satsingsområder.**
  - **Tilrettelegging og videreutvikling av praksistilbud til elever, lærlinger og studenter som vektlegger samiske helse- og omsorgstjenester.**
  - **Kompetanseutvikling og kulturforståelse hos ansatte som gir tjenester til personer med samisk språk og som har samisk identitet.**

Forts. delmål

- Nasjonalt samisk USH skal tilrettelegge for:
  - **Forskning og fagutvikling innen samiske helse- og omsorgstjenester**

Forts. delmål

- Nasjonalt samisk USH skal bidra til:
  - At ansatte i helse- og omsorgstjenestene i kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk har grunnleggende kompetanse i kulturforståelse for å gi brukere med samisk bakgrunn helse- og omsorgstjenester av god kvalitet.
  - At kompetansen om den samiske brukerens behov i helse- og omsorgstjenestene har økt betydelig i prosjektperioden.
  - Å tilrettelegge for erfaringsoverføring og implementering av gode tilrettelagte tjenestetilbud.

Mål for 3-årig demensprogram for personer med samisk bakgrunn

- **Hovedmål:** Heve kvaliteten og øke kapasiteten i tjenestetilbudene til personer som får demens og som har samisk språklig og kulturell identitet
  - Bedre tjenester
  - Flere tilrettelagte tjenester

Hvordan startet vi?

- Invitasjon til styringsråd og ressursgruppe
- Rundreise og dialogmøter i kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk
  - Info om satsningene
  - Info og dialog med kommunene om hva de er god på, hva som ikke fungerer og hva de trenger mer kunnskap og opplæring på.
- Utarbeidelse av plandokument og tiltaksplan
- Kartlegging av tilrettelagte tjenester
- Nettverksmøte på Snåsa

9 delmål

1. Ansatte i kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten som arbeider med personer fra kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk skal ha grunnleggende kompetanse om samisk kultur og demens.

Forts. delmål

2. Den enkelte samiske bruker skal være sikret utredning og diagnostisering ved mistanke om demens.
  - *Standardiserte utredningsskjema*
  - *”Prosedyre for diagnostisering og oppfølging av personer som har en samisk språklig og kulturell identitet”.*
  - *Kurs i utredning og diagnostisering*

Forts. delmål

3. Oversikt over tilrettelagte tjenester til personer med demenssykdom i kommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.
  - Statuskartlegging over tilrettelagte tjenester til personer med samisk bakgrunn i forvaltningskommunene for samisk språk

4. Kapasiteten av avlastningstilbud skal ha økt betydelig og dagaktivitetstilbud skal ha blitt et sentralt ledd i tiltakskjeden til personer som får demens og som har samisk identitet og deres pårørende.
5. Kunnskapsgrunnlaget for å utvikle gode tiltak og tjenestetilbud til personer som får demens og som har samisk identitet skal være vesentlig styrket.
6. Prosjektet skal systematisk prøve ut og evaluere Individuell plan til personer med demens i to kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Forts. delmål

7. Pårørendeskoler og samtalegrupper, tilpasset samisk identitet, bør være etablert i kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk.

8. Det skal være gjennomført et systematisk informasjons- og opplysningsarbeid for ansatte, pårørende og frivillige.
  - Kommunenes hjemmesider
  - www.demensinfo.no/ ”Tilbud i samiske områder”

Forts. delmål

9. Nye sykehjemsplasser og omsorgsboliger som bygges eller moderniseres i planperioden, skal i kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk, være tilpasset personer som får demens og som har samisk identitet

Kommunikasjon og informasjon

- Bruk av tolk
  - Samisk språktolk
  - Samisk kulturtolk
- Kultursensitivitet
  - Miljøbehandling (V.I.P.S.)
- Informasjon
  - www.demensinfo.no

Individuell tilrettelegging

- Individuell plan
- Omsorgslønn
- Støttekontakt

Oppsummering

- **Kompetanseutvikling**
  - **Utredning og diagnostisering av personer med misstenkt demens**
  - **Samisk kulturkompetanse**
  - **Miljøbehandling**
  - **Dokumentasjon av tilrettelagte tjenester**
- **Dag- og aktivitetstilbud**
  - **Individuell tilrettelegging/ individuell plan**
- **Tilrettelagt botilbud**
  - **Evaluerings av boliger med heldøgns omsorg**

Forts. oppsummering

- Kommunikasjon
  - Tolkeveileder
  - Miljøbehandling V.I.P.S.
- Informasjon
  - www.demensinfo.no
  - www.helsedirektoratet.no
  - www.utviklingscenter.no/karasjok
  - Seminar

Hva etter disse 3 år?

- 3-årig demensprogram:
  - **Rapport på oppnådde resultater – eventuell videreføring?**
- Nasjonalt samisk USH:
  - **Evaluering – eventuell videreføring av nasjonalt samisk USH?**